

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 377

Zrównoważony rozwój organizacji – odpowiedzialność środowiskowa

Redaktorzy naukow
Tadeusz Borys
Bartosz Bartniczak
Michał Ptak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Joanna Świrska-Korłub

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja dofinansowana ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

**Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
we Wrocławiu**

Poglądy autorów i treści zawarte w publikacji

nie zawsze odzwierciedlają stanowisko WFOŚiGW we Wrocławiu

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-419-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Część 1. Odpowiedzialność środowiskowa a narzędzia zarządzania środowiskowego

Małgorzata Gotowska: Cykl życia innowacyjnej ekousługi we wdrażanej strategii CSR na przykładzie przedsiębiorstwa usługowego – <i>case study</i> ...	13
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Środowiskowy audit wewnętrzny jako narzędzie doskonalenia eko innowacji organizacyjnych	24
Marta Purol, Alina Matuszak-Flejszman: Kryteria zrównoważonego rozwoju jako element zintegrowanego systemu zarządzania w przemyśle spożywczym	38
Tomasz Nitkiewicz: Wykorzystanie ekologicznej oceny cyklu życia w realizacji przedsięwzięć proekologicznych przez przedsiębiorstwa produkcyjne..	54
Jadwiga Nycz-Wróbel: Zarządzanie działalnością środowiskową przez organizacje zarejestrowane w systemie EMAS	73
Stanisław Tkaczyk, Joanna Kuzincow: Zarządzanie cyklem życia jako narzędzie zrównoważonego rozwoju	82
Grażyna Paulina Wójcik: Rola systemu ekozarządzania i audytu (EMAS) w działalności organizacji.....	103

Część 2. Odpowiedzialność środowiskowa w organizacji – pozostałe aspekty

Mariusz Bryke, Beata Starzyńska: Koncepcja <i>Human Lean Green</i> jako instrument zapewnienia zrównoważonego rozwoju organizacji ukierunkowany na wzrost jej efektywności	119
Tomasz Brzozowski: Zrównoważony rozwój organizacji – ujęcie praktyczne	137
Eugenia Czernyszewicz, Katarzyna Kwiatkowska, Łukasz Kopiński: Aspekty środowiskowe w wymaganiach systemów jakości stosowanych w ogrodnictwie	146
Aleksandra Heimowska: Opakowania zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju	159
Anna Jakubczak: Zarządzanie relacją z interesariuszami w procesie wdrażania innowacji ekologicznej w MSP.....	174

Ewa Kastrau, Renata Sosnowska-Noworól, Zdzisław Woźniak: Ekonomiczny, ekologiczny i społeczny aspekt odzysku odpadów komunalnych na przykładzie Legnickiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o.	190
Zbigniew Kłos, Krzysztof Koper: O ekowydajności produktów przedsiębiorstwa jako jednej z charakterystyk zrównoważonego rozwoju	203
Alina Matuszak-Flejszman: Rola komunikacji z interesariuszami w aspekcie doskonalenia efektów działalności środowiskowej organizacji.....	215
Agnieszka Panasiewicz: Zarządzanie ryzykiem ekologicznym jako narzędzie równoważenia rozwoju organizacji.....	230

Część 3. Stymulowanie odpowiedzialności środowiskowej oraz odpowiednie wykorzystanie zasobów środowiska

Bartosz Bartniczak: Pomoc publiczna jako narzędzie wspierające zrównoważony rozwój organizacji	243
Wojciech Brocki: Odpowiedzialna eksploatacja zasobów naturalnych na przykładzie rybołówstwa	252
Sylwia Dziedzic, Leszek Woźniak, Maciej Chrzanowski: Inteligentna specjalizacja jako droga do zrównoważonego rozwoju.....	267
Krzysztof Kud: Kształtowanie interakcji człowiek–środowisko na obszarach zalewowych doliny Sanu	280
Michał Ptak: Antyekologiczne subwencjonowanie energii	289

Summaries

Part 1. Environmental responsibility vs. tools of environmental management

Malgorzata Gotowska: Life cycle of innovative eco-service in implemented CSR strategy on the example of service company – case study.....	23
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Internal environmental audit as a tool to improve organizational eco-innovations.....	37
Marta Purol, Alina Matuszak-Flejszman: Criteria of sustainability as a part of integrated management system in food industry	53
Tomasz Nitkiewicz: Life Cycle Assessment use in the implementation of proecological activities in manufacturing companies.....	72
Jadwiga Nycz-Wróbel: Management of environmental activity by organizations registered under EMAS	81

Stanisław Tkaczyk, Joanna Kuzincow: Life Cycle Management as a tool of sustainable development.....	102
Grażyna Paulina Wójcik: The role of eco-management and audit scheme in an organization's activity.....	115

Part 2. Environmental responsibility in an organisation – further aspects

Mariusz Bryke, Beata Starzyńska: Human Lean Green conception as the instrument of sustainability of organizational development oriented towards the increase of its effectiveness.....	136
Tomasz Brzozowski: Sustainable development of organization – practical aspects.....	145
Eugenia Czernyszewicz, Katarzyna Kwiatkowska, Łukasz Kopiński: Environmental aspects included in the requirements of quality systems applied in horticulture.....	158
Aleksandra Heimowska: Packaging in harmony with an idea of sustainable development.....	173
Anna Jakubczak: Management of stakeholder relations in the implementation process of environmental innovation in SMEs.....	189
Ewa Kastrau, Renata Sosnowska-Noworól, Zdzisław Woźniak: Economic, ecological and social aspect of municipal waste recovery	202
Zbigniew Klos, Krzysztof Koper: On the eco-efficiency of products as one of characteristics of sustainable development	214
Alina Matuszak-Flejszman: Role of communication with stakeholders in the aspect of improvement of activities effects of environment organization..	229
Agnieszka Panasiewicz: Environmental risk management in the process of sustainable development.....	239

Part 3. Environmental responsibility stimulating and adequate usage of environmental resources

Bartosz Bartniczak: State aid as a tool for supporting sustainable development of organizations.....	251
Wojciech Brocki: Responsible exploitation of natural resources on the example of fisheries.....	266
Sylvia Dziedzic, Leszek Woźniak, Maciej Chrzanowski: Smart specialisation as a way to sustainable development	279
Krzysztof Kud: Shaping the interaction human-environment in floodplains of the San valley	288
Michał Ptak: Environmentally harmful subsidies for energy.....	297

Bartosz Bartniczak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: bartosz.bartniczak@ue.wroc.pl

POMOC PUBLICZNA JAKO NARZĘDZIE WSPIERAJĄCE ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ ORGANIZACJI

Streszczenie: Wsparcie wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju powinno się odbywać na każdym poziomie zarządzania i wymaga zastosowania różnorodnych instrumentów. Instrumenty te mogą mieć charakter prawny lub finansowy. Jednym z finansowych instrumentów wsparcia zrównoważonego rozwoju może być pomoc publiczna. Pomoc publiczna może być szczególnie istotnym instrumentem wdrażania zrównoważonego rozwoju na szczeblu przedsiębiorstw. Pewne rodzaje pomocy publicznej mogą bowiem ułatwiać przedsiębiorcom wejście na ścieżkę zrównoważonego rozwoju. Badania przeprowadzone w artykule mają na celu udzielenie odpowiedzi na dwa pytania badawcze. Po pierwsze, jakie cechy powinna posiadać organizacja, aby mogła być traktowana jako organizacja zrównoważona, a po drugie, we wdrażaniu których aspektów zrównoważonego rozwoju użytecznym instrumentem może być pomoc publiczna. Przeprowadzone badania pokazały, że odpowiednie ukierunkowanie pomocy publicznej może przyczynić się do wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju w organizacji. Istnieją bowiem rodzaje pomocy publicznej, które mają na celu wspieranie tej koncepcji rozwoju.

Słowa kluczowe: pomoc publiczna, zrównoważony rozwój, organizacja.

DOI: 10.15611/pn.2015.377.17

1. Wstęp

Zrównoważony rozwój jest pojęciem, które w ostatnich latach zrobiło zawrotną karierę. Trudno bowiem sobie wyobrazić dokument strategiczny, akt prawny, który nie odwoływałby się do tej koncepcji rozwoju. Wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju wymaga stosowania różnego rodzaju instrumentów. Jednym z takich instrumentów może być pomoc publiczna, wszak odpowiednie ukierunkowanie pomocy publicznej może spowodować, że w dużym stopniu przyczynić się ona może do wdrażania tej koncepcji rozwoju na każdym poziomie zarządzania: od najniższego do najwyższego. Pomoc publiczna może być zatem instrumentem przyczyniającym się do wdrażania zrównoważonego rozwoju w organizacji. Można wskazać, że pewna pomoc publiczna może przyczyniać się do kreowania organizacji, które mogą być definiowane jako organizacje zrównoważone.

Celem artykułu jest zidentyfikowanie, jakie rodzaje pomocy publicznej mogą przyczyniać się do wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju w organizacji, a także odpowiedź na pytanie, czy pomoc publiczna jest instrumentem wspierającym zrównoważony rozwój w organizacji.

2. Pojęcie zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój jest powszechnie akceptowaną koncepcją rozwoju. Zakłada ona integrację ładu ekonomicznego, środowiskowego oraz społecznego. Pomimo powszechnego stosowania tego pojęcia, nie doczekało się ono jednej, powszechnie akceptowanej definicji. Z przeglądu definicji dokonanego przez R. Kreibicha i B. Pionka wynika, że w literaturze przedmiotu funkcjonują już 43 definicje pojęcia rozwoju zrównoważonego [Pionek 2001]. T. Borys uważa natomiast, że istnieje już ponad 100 definicji tego terminu [Oleńska, Borys 2001]. Najczęściej przytaczaną definicją jest ta wykorzystana w Raporcie Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju „Nasza wspólna przyszłość”, zwanym również raportem Brundtland [United Nations 1987]. Wskazano w nim, że „zrównoważony rozwój to rozwój gospodarczy i społeczny, który zapewni zaspokojenie potrzeb współczesnego społeczeństwa bez naruszania możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń”. Według H. Rogalla „zrównoważony rozwój zmierza do zapewnienia wszystkim żyjącym dzisiaj ludziom i przyszłym pokoleniom dostatecznie wysokich standardów ekologicznych, ekonomicznych i społeczno-kulturowych w granicach naturalnej wytrzymałości Ziemi (pojemności ekosystemów), stosując zasadę sprawiedliwości wewnątrzpokoleniowej i międzypokoleniowej”. F. Pionek wskazuje natomiast, że „rozwój zrównoważony oznacza trwałą poprawę jakości życia współczesnych i przyszłych pokoleń osiąganą poprzez kształtowanie właściwych proporcji w gospodarowaniu trzema rodzajami kapitału: ekonomicznego, społecznego oraz naturalnego” [Pionek 2000].

3. Pojęcie pomocy publicznej

Współczesna rzeczywistość gospodarcza jest na tyle skomplikowana, że trudno sobie wyobrazić funkcjonowanie mechanizmu rynkowego w całkowitym oderwaniu od państwa. Jednym z instrumentów, za pomocą którego państwo może ingerować w gospodarkę rynkową, jest pomoc publiczna. Uważana jest ona za element gospodarczego interwencjonizmu państwa, którego celem jest stymulowanie pozytywnych procesów gospodarczych lub zapobieganie procesom negatywnym [Modzelewska-Wąchał, Pełka, Stasiak 2001]. Pomoc tę można traktować jako narzędzie w rękach władz publicznych, wykorzystywane do realizacji różnych celów oraz zadań polityki społecznej i gospodarczej. Państwo wspiera przedsiębiorców z wielu powodów. Zaliczyć do nich można przesłanki ekonomiczne, społeczne, polityczne i strategiczne [Hancher, Ottervanger, Slot 2012]. Pomimo powszechności występowania

zjawiska pomocy publicznej brak jest legalnej (unormowanej przepisami prawa) definicji tego pojęcia.

Pomoc publiczna jest terminem wprowadzonym przez Komisję Europejską i uregulowanym w art. 107 ust. 1 TFUE [Wersja skonsolidowana...]. Zgodnie z tym artykułem „wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub ze źródeł państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi”. Aby dany środek mógł być traktowany jako pomoc publiczna na podstawie powyższego artykułu, łącznie muszą być spełnione cztery przesłanki; są nimi: transfer środków publicznych, selektywny charakter transferu, osiągnięcie korzyści ekonomicznych oraz naruszenie warunków konkurencji i wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Z zapisów TFUE wynika, że przepisy pomocy publicznej dotyczą tylko i wyłącznie przedsiębiorców. Przepisy Unii Europejskiej jednak w znacznie szerszym stopniu niż polskie definiują przedsiębiorców. Definicję przedsiębiorcy przytacza Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych) [Rozporządzenie Komisji... 2008]. W art. 1, załącznik I można przeczytać, że „za przedsiębiorstwo uważa się podmiot prowadzący działalność gospodarczą bez względu na jego formę prawną. Zalicza się tu w szczególności osoby prowadzące działalność na własny rachunek oraz firmy rodzinne zajmujące się rzemiosłem lub inną działalnością, a także spółki lub konsorcja prowadzące regularną działalność gospodarczą”. A. Nykiel-Mateo wskazuje, że w rozumieniu wspólnotowego prawa konkurencji przedsiębiorstwo to podmiot prowadzący działalność gospodarczą na potrzeby rynku [Nykiel-Mateo 2009].

4. Koncepcja organizacji zrównoważonej

Według J. Adamczyk i T. Nitkiewicza koncepcja zrównoważonego rozwoju na poziomie przedsiębiorstwa sprowadza się do problematyki równoważenia jego funkcjonowania poprzez integrowanie celów ekonomicznych, ekologicznych oraz społecznych [Adamczyk 2001]. J. Adamczyk wskazuje, że warunkiem koniecznym zrównoważonego rozwoju jest stałe równoważenie trzech wymiarów: ekonomicznego, ekologicznego i społecznego. Wymiar ekonomiczny wymaga, aby rozwój gospodarczy nie był hamowany, ale aby był stymulowany dzięki postępowi technologicznemu i wzrostowi efektywności wykorzystania surowców, materiałów oraz pracy ludzkiej. Wymiar ekologiczny sprowadza się natomiast do ponoszenia odpowiedzialności przez człowieka za stan środowiska i za wprowadzanie w nim zmian. Wymiar społeczny powinien natomiast sprowadzać się do bezpieczeństwa zaspokajania podstawowych potrzeb społeczeństwa, zapewnienia ochrony przed oddziaływaniem szkodliwym dla zdrowia i życia, sprawiedliwą dystrybucją dochodów i za-

bezpieczeń socjalnych oraz dostępem do środowiska i jego zasobów oraz do prawa do rekreacji w czystym środowisku [Adamczyk 2001].

Analiza definicji zrównoważonego rozwoju, a także koncepcji zrównoważonego rozwoju na poziomie przedsiębiorstwa pozwala na sformułowanie wniosku, że muszą być spełnione ściśle określone warunki, aby dany podmiot można było nazwać organizacją zrównoważoną. Warunki te dotyczyć muszą każdej ze sfer zrównoważonego rozwoju. Należy jednak podkreślić, że nie wszystkie warunki muszą być spełnione łącznie. Może być bowiem taka sytuacja, że pewien aspekt nie dotyczy działalności danego przedsiębiorstwa. Zestawienie warunków decydujących o możliwości traktowania danego podmiotu jako organizacji zrównoważonej przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Cechy organizacji zrównoważonej

Ład środowiskowy	Ład społeczny	Ład przestrzenny	Ład gospodarczy
1) racjonalne gospodarowanie zasobami i surowcami	1) dbanie o pracowników	1) racjonalne gospodarowanie przestrzenią	1) prowadzenie prac badawczo-rozwojowych
2) ograniczanie wytwarzania odpadów	2) równość szans kobiet i mężczyzn	2) rewitalizacja terenów zdegradowanych	2) zwiększenie efektywności wykorzystania kapitałów
3) internalizacja środowiskowych kosztów zewnętrznych	3) udział w akcjach charytatywnych		
4) wdrażanie systemu zarządzania środowiskowego			

Źródło: opracowanie własne.

Konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami i surowcami wynika w głównej mierze z wyczerpywania się zasobów nieodnawialnych. Problemem współczesnego świata jest duża liczba wytwarzanych odpadów. Dlatego powinny być stosowane takie metody produkcyjne, które w znacznym stopniu ograniczą ich wytwarzanie. Równocześnie już wytworzone odpady powinny być zagospodarowane w sposób selektywny. Istnienie efektów zewnętrznych jest jedną z przyczyn wywołujących błędy rynku, przez co mechanizm rynkowy nie zapewnia efektywnej alokacji zasobów [Ptak 2013]. Rozwiązaniem problemu występowania kosztów zewnętrznych jest internalizacja, rozumiana jako wprowadzanie ich do wewnętrznego rachunku kosztów danego podmiotu. Wdrażanie norm serii ISO 14000 oraz systemu EMAS wynika między innymi ze wzrostu znaczenia zagadnień związanych z ochroną środowiska, a także z konieczności minimalizowania wpływu na środowisko.

Aspekt społeczny zrównoważonego rozwoju powinien się przede wszystkim przejawiać w dbałości przedsiębiorstwa o pracowników. Powinni mieć oni możliwość samorozwoju, podnoszenia swoich kompetencji poprzez uczestnictwo w różnego rodzaju kursach i szkoleniach. Dbałość o pracowników przejawia się również poprzez zapewnienie im godziwego wynagrodzenia. Ważnym aspektem jest także

zapewnienie równych szans zatrudnionym kobietom i mężczyznom. Równość ta powinna polegać na wypłacaniu takiego samego wynagrodzenia oraz na takim samym dostępie do awansu.

Aspekt przestrzenny dotyczy racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Przedsiębiorcy, podejmując decyzje inwestycyjne, w pierwszej kolejności powinni zabudowywać tereny typu *brownfield*, a dopiero w przypadku ich braku obszary typu *greenfield*. Równocześnie podmioty odpowiedzialne za degradację danego terenu powinny dokonywać jego rewitalizacji. Będzie to praktyczna realizacja zasady „zanieczyszczający płaci”.

Praktyczna realizacja zasad wynikających z ładu ekonomicznego będzie efektem podejmowania prac badawczych i rozwojowych. Działania te mogą przyczyniać się do wzrostu gospodarczego w długim okresie, a także do wzmocnienia procesów rozwojowych oraz zwiększenia konkurencyjności nie tylko danego przedsiębiorcy, ale też całej gospodarki. Dają bowiem one możliwość zmiany kierunku rozwoju poszczególnych gałęzi gospodarki poprzez wdrażanie innowacyjnych, społecznie pożądanых rozwiązań, np. proekologicznych, mniej energo- czy materiałochłonnych, a także poprzez rozwój technologii przyjaznych człowiekowi i chroniących jego zdrowie, przyczyniając się do wdrażania idei zrównoważonego rozwoju. Prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, jak wskazano powyżej, może mieć wpływ na zwiększenie efektywności wykorzystania kapitałów.

5. Pomoc publiczna wspierająca zrównoważony rozwój organizacji

Przepisy Unii Europejskiej dopuszczają udzielanie trzech rodzajów pomocy publicznej: regionalnej, horyzontalnej oraz sektorowej. Pomoc regionalna jest to pomoc, która jest przeznaczana dla najuboższych regionów, obszarów opóźnionych w rozwoju gospodarczym w stosunku do reszty kraju. Jest ona instrumentem wspierającym rozwój regionalny. Służy zmniejszaniu dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym występujących między poszczególnymi obszarami kraju. Jej udzielanie jest dopuszczalne na tych obszarach, które charakteryzują się niższymi niż średnie dla całego kraju wskaźnikami rozwoju gospodarczego. Celem tej pomocy jest pobudzanie na tych obszarach długookresowego rozwoju gospodarczego [Modzelewska-Wąchal, Pełka, Stasiak 2001]. Kryterium wyodrębnienia pomocy sektorowej jest specyfika poszczególnych sektorów produkcyjnych. Pomoc sektorowa to pomoc, która ograniczona jest do przedsiębiorców konkretnego sektora gospodarczego. Cechą charakterystyczną jest więc to, że adresowana jest ona do określonej w programie pomocowym grupy przedsiębiorców, którym państwo zamierza udzielać pomocy publicznej ze względu na przynależność do określonego sektora [Chajęcki, Kozakiewicz 2003]. Dopuszczalność pomocy horyzontalnej określana jest przez kryteria, które nie mają charakteru terytorialnego, jak również nie odnoszą się do rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Dopuszczalność jej jest uzasadniona tym, że ten rodzaj pomocy wywołuje pozytywne skutki, rekompensujące na-

ruszanie konkurencji. Są to uniwersalne kryteria gospodarczo-społeczne, które wyznaczają kierunek gospodarczego interwencjonizmu państwa. Należą do nich przyspieszenie i ułatwienie procesów restrukturyzacyjnych, hamowanie lub zmniejszanie bezrobocia, rozwój przedsiębiorczości, zmniejszanie degradacji środowiska naturalnego, intensyfikacja działań mających na celu unowocześnienie procesów technologicznych i produkowanych towarów, a także rozszerzenie wiedzy pracowników w zakresie wykonywanej przez nich pracy [Modzelewska-Wąchal, Pełka, Stasiak 2001].

Identyfikacja poszczególnych rodzajów pomocy publicznej pozwala na wyciągnięcie wniosku, że z punktu widzenia organizacji zrównoważonej najważniejsza będzie możliwość uzyskania wsparcia horyzontalnego. Wsparcie to może bowiem pozwolić nabyć organizacji pewne cechy zdefiniowane w poszczególnych ładach. Zestawienie rodzajów pomocy publicznej, które mogą być traktowane jako instrumenty wspierające zrównoważony rozwój organizacji, przedstawia tab. 2.

Tabela 2. Rodzaje pomocy publicznej wspomagające wdrażanie zrównoważonego rozwoju w organizacji

Ład środowiskowy	Ład społeczny	Ład przestrzenny	Ład gospodarczy
1) pomoc na ochronę środowiska i energetykę	1) dla pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji oraz pracowników niepełnosprawnych 2) pomoc na szkolenia	1) pomoc na ochronę środowiska i energetykę	1) pomoc na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną 2) pomoc na ratowanie i restrukturyzację zagrożonych przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne.

Celem udzielania pomocy publicznej na ochronę środowiska i cele związane z energią w latach 2014-2020 [Wytyczne wspólnotowe w sprawie... 2008] jest usuwanie nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku poprzez poprawienie jego funkcjonowania i zwiększenia konkurencyjności. Oprócz usuwania takich nieprawidłowości może ona stanowić instrument promowania zrównoważonego rozwoju. Należy podkreślić, że zwiększenie orientacji przedsiębiorstwa na ochronę środowiska może przyczynić się do podniesienia poziomu innowacyjności danego podmiotu, co może otworzyć nowe rynki zbytu i zwiększyć konkurencyjność dzięki efektywności źródeł energetycznych i zwiększyć szanse na podejmowanie nowych inwestycji. Działalność prowadzona przez przedsiębiorstwa szkodzi środowisku nie tylko poprzez powstawanie zanieczyszczeń, ale także poprzez unikanie ponoszenia pełnych kosztów szkodliwych dla środowiska skutków swojej działalności. Na podstawie omawianych przepisów przedsiębiorcy mogą otrzymać wsparcie na prowadzenie prac badawczych mających na celu osiągnięcie wyższego poziomu ochrony środowiska, na wprowadzenie rozwiązań energooszczędnych, na gospodarowanie odpadami, na rekultywację terenów zanieczyszczonych oraz na relokację przedsiębiorstw.

Celem udzielania pomocy dla pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji oraz pracowników niepełnosprawnych [Komunikat Komisji, 2009b] jest zwiększenie zatrudnienia wśród tej grupy osób. Do osób tych zalicza się osoby młode, długotrwale bezrobotne oraz niepełnosprawne. Mają one bardzo często problemy z wejściem na rynek pracy, bowiem pracodawcy nie są zainteresowani ich zatrudnianiem z uwagi na ich mniejszą produktywność. Dlatego też dzięki otrzymaniu tego rodzaju wsparcia zwiększa się zatrudnienie tych osób, a co za tym idzie, przedsiębiorca realizować może w praktyce nastawienie przedsiębiorstwa na osiągnięcie celów społecznych.

Do wdrażania społecznej orientacji przedsiębiorstwa może się również przyczynić pomoc szkoleniowa [Komunikat Komisji 2009a]. Celem udzielania tego rodzaju wsparcia jest rozwijanie kapitału ludzkiego jako głównego instrumentu wpływającego na wzrost przedsiębiorstwa, wydajność i zatrudnienie. Wykwalifikowani pracownicy przyczyniają się bowiem do podniesienia wydajności i konkurencyjności przedsiębiorcy, u którego są zatrudnieni. Wspólnotowe zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną [Wspólnotowe zasady ramowe... 2006] wskazują, że celem udzielania tego rodzaju pomocy jest podniesienie efektywności ekonomicznej, rozumianej jako optymalizacja całkowitego dobrobytu na danym rynku lub ogólnie w gospodarce, a tym samym przyczynienie się do trwałego wzrostu i tworzenia miejsc pracy. Zwiększenie efektywności ekonomicznej odbywać się będzie dzięki przesunięciu popytu rynkowego w kierunku nowych lub udoskonalonych produktów, procesów lub usług, co jest równoważne ze spadkiem ceny tych dóbr uwzględniających jakość. Cele szczegółowe to wspieranie młodych innowacyjnych przedsiębiorstw, pokrycie kosztów praw własności przemysłowej dla MSP, wspieranie innowacyjnych przedsiębiorstw, wspieranie innowacji w obrębie procesów i innowacji organizacyjnych w sektorze usług, wspieranie usług doradczych w zakresie innowacji i usług wsparcia innowacji, wspieranie wypożyczania wysoko wykwalifikowanego personelu. Wspierany może być także rozwój innowacyjnych klastrów.

Udzielanie pomocy na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw [Wytyczne wspólnotowe dotyczące... 2004] ma za zadanie, w przypadku pomocy na ratowanie czasowe, wsparcie w celu utrzymania płynności finansowej niewydolnego przedsiębiorstwa w czasie koniecznym na opracowanie planu restrukturyzacji lub likwidacji przedsiębiorstwa. W przypadku pomocy restrukturyzacyjnej celem jest przywrócenie długoterminowej rentowności przedsiębiorstwa.

6. Zakończenie

Przeprowadzona analiza pokazała, że pomoc publiczna może być narzędziem wspierającym orientację przedsiębiorstw w kierunku zrównoważonego rozwoju. Korzystając bowiem ze wsparcia ze środków publicznych, można osiągać cele stawiane organizacjom, które chcą być traktowane jako zorientowane na zrównoważony roz-

wój. Należy jednak podkreślić, że nie każdy rodzaj pomocy publicznej może przyczynić się do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Dlatego też Komisja Europejska dokonuje systematycznego przeglądu obowiązujących przepisów. Jedną z przesłanek tych działań jest właśnie zorientowanie pomocy publicznej na wspieranie działań przyczyniających się do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Docelowo powinien zostać osiągnięty stan, w którym każdy z rodzajów pomocy publicznej będzie miał na celu wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju. Wymagać to będzie zidentyfikowania nie tylko pomocy służącej zrównoważonemu rozwojowi, ale szczególnie tej, której udzielanie stoi w sprzeczności z tymi zasadami.

Literatura

- Adamczyk J., 2001, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Akademia Ekonomiczna, Kraków.
- Chajęcki A., Kozakiewicz K., 2003, *Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorstw jako szansa poprawy konkurencyjności*, [w:] H. Bieniok, *Przedsiębiorczość, konkurencyjność oraz kondycja małych i średnich przedsiębiorstw w obliczu integracji z Unią Europejską*, Akademia Ekonomiczna, Katowice 2003.
- Hancher L., Ottervanger T., Slot P.J., 2012, *EU State Aids*, Sweet&Maxwell, London.
- Komunikat Komisji, 2009a, Kryteria analizy zgodności pomocy państwa na szkolenia w sprawach podlegających zgłoszeniu indywidualnemu, Dz. U. C 188 z 11/08/2009.
- Komunikat Komisji, 2009b, Kryteria analizy zgodności pomocy państwa przeznaczonej na pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji oraz pracowników niepełnosprawnych, podlegającej obowiązkowi zgłoszenia indywidualnego, Dz. U. C 188 z 11/08/2009.
- Modzelewska-Wąchal E., Pełka P., Stasiak M., 2001, *Pomoc publiczna dla przedsiębiorców i jej nadzorowanie*, LexisNexis, Warszawa.
- Nykiel-Mateo A., 2009, *Pomoc państwa a ogólne środki interwencji w europejskim prawie wspólnotowym*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o. o., Warszawa.
- Oleńska J., Borys T., 2001, *Zarządzanie zrównoważonym rozwojem a Agenda 21. Wystąpienie na seminarium „Zrównoważony rozwój – od teorii do praktyki*, Pierwsza Warszawska Agenda 21 i Umbrella Project, Warszawa.
- Piontek F., 2000, *Człowiek i jego środowisko w strategii wzrostu gospodarczego i zrównoważonym (trwałym) rozwoju*, „Problemy Ekologii”, nr 5.
- Piontek F., 2001, *Kontrowersje i dylematy wokół rozwoju zrównoważonego i trwałego*, [w:] *Ekonomia a rozwój zrównoważony*, „Ekonomia i Środowisko”, Białystok 2001.
- Ptak M., 2013, *Metody internalizacji kosztów zewnętrznych związanych z emisją gazów cieplarnianych*, [w:] J. Adamek, T. Orzeszko, *Rola podmiotów sektora publicznego, gospodarstw domowych i przedsiębiorstw w kreowaniu i wspieraniu zrównoważonego rozwoju*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 297, Wrocław 2013.
- Rozporządzenie Komisji, 2008, (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych).
- Wspólnotowe zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną, 2006, Dz. Urz. C 323/2006.
- Wytyczne wspólnotowe dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw, 2004, Dz. Urz. C244/2004.

Wytyczne wspólnotowe w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele związane z energią w latach 2014-2020, 2014, Dz. U. C 200 z 28/06/2014.

United Nations, 1987, Report of the World Commission on Environment and Development, Our Common future, http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf.

Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. C 115/2008.

STATE AID AS A TOOL FOR SUPPORTING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONS

Summary: Supporting the implementation of the concept of sustainable development should take place at every level of management and requires the use of a variety of instruments. These instruments may be legal or financial. One of the financial instruments supporting sustainable development might be state aid. State aid may be a particularly important instrument for the implementation of sustainable development at the enterprise level because some types of state aid may facilitate entrepreneurs to enter the path of sustainable development. Studies conducted in the article are designed to answer two research questions. Firstly, what characteristics should an organization have in order to be considered as a sustainable organization. Secondly, in the implementation of which aspects of sustainable development state aid can be a useful instrument. Research has shown that properly targeted state aid can contribute to the implementation of the concept of sustainable development in the organization. There are types of aid that are aimed at the sustainable development of the organization.

Keywords: state aid, sustainable development, organization.